

Naturfaglig vurdering av boligbygging ved Støttumåsen ved Barbøl, Enebakk kommune i Viken

Ole J. Lønnve

Naturfaglig vurdering av boligbygging ved Støttumåsen ved Barbøl, Enebakk kommune i Viken

Forfattere: Ole J. Lønnve

Publisert: 31.05.2022

Antall sider: 19 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Enebakk kommune

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Lønnve, O. J. 2022. Naturfaglig vurdering av boligbygging ved Støttumåsen ved Barbøl, Enebakk kommune i Viken. Biofokus-rapport 2022-076. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Ulike partier fra undersøkelsesområdet 26 april 2022. Foto: Ole J. Lønnve

Biofokus rapport 2022–076

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-111-0

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Sammendrag

På oppdrag for Enebakk kommune v/Lene Halset, foretok Biofokus v/Ole J. Lønnve en befaring ved Støttumåsen ved Barbøl i Enebakk kommune, Viken. Det er planlagt utbygging området. Det ble ikke avgrenset viktige naturtyper i området, men området vurderes til å ha en viss funksjon for vilt, spesielt fugl, men også noe potensial for insekter knyttet til død ved.

Innhold

1	Innledning.....	5
1.1	Oppdrag og undersøkelsesområde.....	5
1.2	Tidligere undersøkelser.....	5
1.3	Naturforhold.....	5
2	Metode	8
2.1	Naturmangfoldloven	8
3	Resultater.....	10
3.1	Generelt, vurdering og konklusjon	10
3.2	Biologiske kvaliteter.....	10
3.3	Vurdering.....	15
3.4	Naturmangfoldloven	16
3.5	Konklusjon	17
4	Referanser	19

1 Innledning

1.1 Oppdrag og undersøkelsesområde

På oppdrag for Enebakk kommune v/Lene Halset, foretok Biofokus v/Ole J. Lønnve en befaring ved Støttumåsen ved Barbøl. Støttumåsen er planlagt regulert for utbygging, og området som skulle kartlegges, representerer en utvidelse av et allerede regulert område.

1.2 Tidligere undersøkelser

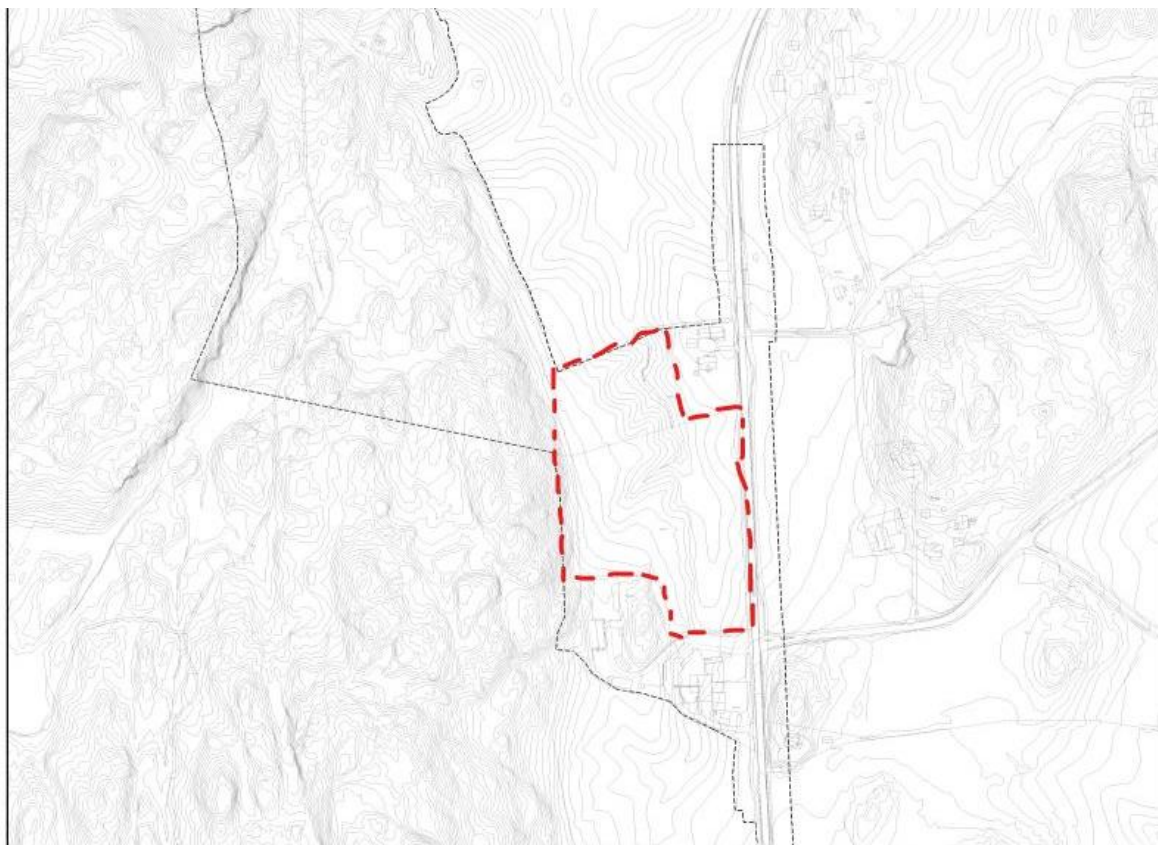
I 2018 ble det foretatt en kartlegging i deler av Støttumåsen i forbindelse med samme regulerings sak (Lønnve 2018). I 2018 ble det konkludert med at mye av planområdet ikke hadde spesielt store naturverdier, men at det burde tas visse hensyn til noen deler av området. Denne undersøkelsen berørte imidlertid ikke utvidelsesområdet denne rapporten omhandler.

I 2021 ble det foretatt kartlegging etter Miljødirektoratets instruks (MI) i denne delen av Enebakk kommune (Miljødirektoratet 2022). Det ble ikke avgrenset naturtyper etter Miljødirektoratets instruks innenfor undersøkelsesområdet.

I følge Artskart (Artsdatabanken og GBIF-Norge 2022) er det gjort få artsregistreringer i utvidelsesområdet. Karplanten marianøkleblom (Figur 2) og fremmedarten rødhyll ble registrert øst i området i 2021. Marianøkleblom er vurdert til sårbar (VU) på rødlista for 2021 (Solstad, m.fl. 2021). Rødhyll er vurdert til svært høy risiko (SE) på Fremmedartlista 2018 (Artsdatabanken 2018).

1.3 Naturforhold

Utvidelsesområdet ligger i et område preget landbruk, og omfatter både og fulldyrket mark i øst og skog i vest. I sør grenser det mot et lite næringsområde. Avgrensningen i vest utgjøres av en bratt lise (skrent). Berggrunnen består av gneis. Hav- og fjordavsetninger utgjør løsmassene. Området er svakt kupert, men det går et lite fuktdrag sentralt, som deler området i to (nord og sør for fuktdraget). Dette fuktdraget er sannsynligvis opprinnelig øvre delen av et større ravinesystem, som i dag er delvis planert ut.

Figur 1: Utvidelsesområdet ved Støttumåsen i Enebakk (rød stiplet linje). Tilsendt fra oppdragsgiver.

Figur 2: Oransje punkt viser et funn av marianøkleblom (VU) innenfor utvidelsesområdet. Funnet er gjort i 2021. Hentet fra Artskart.

2 Metode

Utvidelsesområdet ble befart den 26. april 2022. Eventuelle naturkvaliteter som det var mulig å kartlegge på dette tidspunktet ble kartlagt. Tidspunktet var imidlertid for tidlig til å få et godt inntrykk av karplantefloraen, inkludert potensielle fremmedarter. Eventuelle avgrensninger av naturtyper følger DN-13 metodikk med reviderte faktaark. Interessante artsfunn ble registrert i Biofokus sin Artsfunnbase (BAB) og tilgjengeliggjort for Artskart.

2.1 Naturmangfoldloven

Vurderingene som er gjort, er iht. Naturmangfoldlovens § 8, 9 og 10. Klima- og miljødepartementet (2009) legger føringer for hvordan naturens mangfold skal hensyntas ved ulike typer planlagte tiltak. Nedenfor er paragraf 8-10 under kap. II (alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk) listet, og hver paragraf er kommentert med utgangspunkt i Biofokus' rolle i planprosjektet. § 10 kommer før 9 under, da § 9 skal vurderes på bakgrunn av § 8 og 10.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

- Vitenskapelig kunnskap kan være vanskelig å definere, men Biofokus baserer sine vurderinger på bl.a. den norske rødlisten for truede arter (Henriksen og Hilmo 2015), rødlisten for truede naturtyper (Artsdatabanken 2018b), Artsdatabankens oversikt over alle norske arters utbredelse i Artskart (Artsdatabanken og GBIF Norge 2019) og Miljødirektoratets oversikt over prioriterte og utvalgte naturtyper, informasjon om vilt, samt prioriterte arter i Naturbase (Miljødirektoratet 2019). I tillegg finnes det store mengder informasjon fra biologiske undersøkelser gjennom flere tiår som vi bruker aktivt i våre vurderinger.
- Biofokus kartlegger artsmangfoldet og dokumenterer dette gjennom Artskarts løsninger.
- Vi avgrenser og verdivurderer naturtyper i henhold til DN-håndbok 13 og/eller Miljødirektoratets nye metode for naturtypekartlegging basert på beskrivelsessystemet NiN.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

- Biofokus bruker de samme kildene som nevnt under «kunnskapsgrunnlaget», og gjør overordnede vurderinger av forekomster, trusler og økologiske sammenhenger på landskapsnivå. Situasjonen i det aktuelle landskapet vurderes også i et regionalt og nasjonalt perspektiv.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

- Det vil ikke være mulig i løpet av en enkelt undersøkelse å få en fullstendig oversikt over alle biologiske verdier i et utredningsområde. Biofokus bruker derfor faglig skjønn for å avveie hvor detaljerte undersøkelsene trenger å være, samt bruker vår kunnskap om økologiske sammenhenger ved avgrensning og verdisetting av naturtyper, samt når konsekvensene av konkrete tiltak skal vurderes. Vi angir i rapporten noe om usikkerheten knyttet til registreringene, og om denne usikkerheten er akseptabel eller ikke. Vi vil foreslå tilleggskartlegginger dersom usikkerheten er for stor.

3 Resultater

3.1 Generelt, vurdering og konklusjon

Den østlige delen av utvidelsesområdet mot Lillestrømveien utgjøres av fulldyrket mark uten spesiell verdi knyttet opp mot biologisk mangfold (Figur 3). Det resterende arealet utgjøres av løvdominert skog. Imidlertid er gran hogd ut for en god del år tilbake i tid. Den nordligste delen utgjøres av forholdsvis ny hogstflate (Figur 8). Området kan ha vært benyttet som beite i tidligere tider. Skogen, slik den fremstår per i dag, kan karakteriseres som en type løvdominert blandingsskog, men man må anta at en mer grandominert skogtype er den naturlige klimaksskogen i området. Løvdominansen skyldes først og fremst at grana er hogd ut.

Figur 3: Deler av utvidelsesområdet utgjøres av fulldyrket mark. Foto: Ole J. Lønnve.

3.2 Biologiske kvaliteter

Selje, bjørk og spisslønn dominerer tre- og busksjiktet i partier. I tillegg forekommer noe hassel, osp og hegg (Figur 4 og 5). I de fuktigere partiene kommer det inn gråor. Enkelte grovere graner med innslag noen grove granlæger forekommer, spesielt sentralt i området langs et fuktdrag, men grana er for det

meste ung. Deler av partiet langs fuktdraget har enkelte kvaliteter, men ikke store nok til at det kvalifiserer for naturtypeavgrensning etter DN-13 metodikk (Figur 6 og 7).

I feltsjiktet dominerte hvitveis i vårspekteret. Blader av markjordbær ble registrert mange steder og vegetasjon kan karakteriseres som lågurt-utforming. Langs fuktdraget sentralt i området ble det registrert mindre partier med mjøddurt og maigull.

Mange seljer, bjørk og enkelte spisslønn er halvgrove, og enkelte kan ha begynnende hulheter. Forholdsvis mye død ved ligger spredt på bakken, dog mest løv og av mindre dimensjoner. I et parti nær fuktdraget ble det imidlertid registrert enkelte halvgrove middels nedbrutte granlæger.

Av arter ble det registrert tjærekjuka på en granlåg. Tjærekjuka er ifølge Artskart (Artsdatabanken og GBIF Norge 2022) ikke tidligere registrert i Enebakk kommune. Putekjuka er ganske tallrik på grovere seljer i området, og også seljekjuka ble registrert. Noe som kan være teglkjuka ble observert på døde greiner forholdsvis høyt opp på en grov selje. Teglkjuka er heller ikke tidligere registrert i Enebakk kommune (Artsdatabanken og GBIF Norge 2022). Alle de nevnte artene er vanlige i regionen. Ellers var soppfloraen knyttet til ved triviell, med dominans av vanlige arter.

Marianøkleblom (VU) ble ikke sikkert påvist grunnet tidlig kartlegging (vanskelig å finne planten på dette tidspunktet), men det må antas at arten ikke har utgått fra området.

I feltsjiktet ble det registrert flere individuelle planter av tysbast (denne stod i blomst på befaringstidspunktet). Tysbast indikerer ganske baserike forhold.

Av vilt ble fuglene måltrost, rødstrupe, bokfink, meiser (uidentifiserte) og gulspurv observert/hørt syngende. Gulspurv er vurdert til en sårbar (VU) art på rødlista for 2021 (Stokke m.fl. 2021). Sannsynligvis hekker alle disse fuglene innenfor området, eller de bruker området som «matfat».

Fremmedartproblematikken i området begrenser seg i hovedsak til rødhyll. Det ble observert en del rødhyll, spredt og i mindre konsentrasjoner. Rødhyll er iht. Fremmedartslista 2018 (Artsdatabanken 2018) vurdert til en art i kategorien svært høy risiko (SE).

Samlet sett vurderes ikke utvidelsesområdet til å ha høye nok kvaliteter til at det kvalifiserer for naturtypeavgrensninger. Riktignok forekommer forholdsvis godt med død ved, men dette utgjøres mest av løv og dimensjonene er jevnt over ganske små. Imidlertid har området sannsynligvis en funksjon for lokal fauna, både vilt (spesielt fugl), men også andre organismegrupper.

Figur 4: Parti fra undersøkelsesområdet. Løvskog dominert av boreale løvtrær som selje og bjørk, preger området. Også edelløvtrærne spisslønn, hassel og hegg forekommer. Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 5: En del død ved i form av mindre læger av løvtrær, finnes mer eller mindre gjennom hele området. Oppslag av ung gran i busksjiktet. Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 6: Parti fra fuktdraget sentralt. Her går en liten bekk, som på befaringstidspunktet hadde lite vannføring.. Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 7. Mot fuktdraget finnes enkelte halvgrove gran, og enkelte halvgrove granlæger ligger spredt. Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 8. Den nordlige delen av undersøkelsesområdet utgjøres av en relativt ny hogstflate. Foto: Ole J. Lønnve.

3.3 Vurdering

Med unntak av en registrert forekomst av marianøkleblom (VU), ble det ikke funnet vesentlige naturkvaliteter eller gjort andre artsfunn som tilsier naturtypeavgrensninger etter DN-13 metodikk. Imidlertid er denne undersøkelsen ingen fullstendig artskartlegging, og man kan ikke utelukke interessante artsforekomster, spesielt av insekter, og kanskje særlig arter knyttet til død ved. Kjukeboreren *Cis quadridens* (NT) kan potensielt ha forekomster her. Denne arten lever i ulike kjuker, bl.a. rødbrandkjuke. Naturforholdene er dessuten ganske rike, hvilket gir potensial for rikere karplanteflora. Tidspunktet for befaringen (26. april) var imidlertid for tidlig til at det var mulig å få et godt inntrykk av karplantefloraen. Grove seljer og andre løvtrær, enkelte med mulige hulheter, gir også noe potensial for interessante artsforekomster, selv om selje ikke er av de mest interessante treslagene i så måte. I tillegg gir stort innslag av løvtrær også gode forhold for en rekke insekter, spesielt sommerfugler, der larvestadiet eter bladverket. Dette er også viktig for mange fugler, som bl.a. har sommerfugllarver på menyen. Flere fuglearter ble også registrert under kartleggingen, og alle er arter som lever av insekter. Sannsynligvis har området derfor en funksjon for diverse fugl.

Partiet langs fuktdraget har enkelte kvaliteter, bl.a. innslag av halvgrov gran, enkelte halvgrove granlæger og noe urterik vegetasjon. Dette partiet bør inngå i en fremtidig kjerne med grøntstruktur i området (Figur 9).

Figur 9. Polygonet viser den dele av planområdet som vurderes til mest viktige knyttet opp mot biologisk mangfold. Kvalitetene er ikke store nok til at det er avgrenset som naturtype, men det vil allikevel anbefales at man tar hensyn til dette. Partiet bør inngå i en fremtidig grøntstruktur i området.

3.4 Naturmangfoldloven

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Spørsmålet er om kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig godt i forkant til å beslutte en eventuell regulering av området for utbygging. Området vurderes til tilstrekkelig kartlagt m. h. p. naturtyper, men kunnskap rundt artsmangfold, spesielt insekter, er mangelfullt, og området vurderes til å ha noe potensial for interessante artsforekomster av insekter. Området må også betraktes som en del av funksjonsområdet for lokal fauna.

Konklusjon

Kunnskapsgrunnlaget, som en følge av undersøkelsen 26. april 2022 og nylig MI-kartlegging (2021), vurderes til å være tilfredsstillende i forhold til naturtypekvalitetene i området, men noe begrenset i forhold kunnskap til insekter og øvrig fauna.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

Her må den samlede belastningen vurderes, dvs. hva denne utvidelsen har å si sett i forhold til andre negative inngrep i området.

Dette er vanskelig å vurdere i dette tilfellet. Konsekvensene av en regulering, vil først og fremst være at areal arter bruker sett i et landskapsperspektiv blir redusert. I dette tilfelle gjelder dette først og fremst for vilt, spesielt diverse fugl. En eventuell utbygging av dette utvidelsesområdet må også sees i sammenheng eksisterende planer om utbygging i Støttumåsen og kommunen forøvrig (Lønnve 2018). Graden av utbygging spiller også inn.; hvor omfattende blir den, og hvor mye og i hvor stor grad blir landskapet endret.

Konklusjon

På landskapsnivå vil totalt areal enkelte arter bruker bli noe redusert. Imidlertid er det fremdeles mye skogdekt areal i kommunen, og konsekvensomfanget en omregulering av området vil medføre for artsmangfoldet, er vanskelig å vurdere. Sannsynligvis vil det per i dag ha relativt liten betydning.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Området kan potensielt ha enkelte interessante artsforekomster knyttet til elementet død ved, men sannsynligvis er dette arter som også som også forekommer flere steder i landskapet.

Konklusjon

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt nok. § 9 «føre-var-prinsippet» trer derfor ikke inn i dette tilfellet.

3.5 Konklusjon

- Naturverdiene vurderes samlet sett som ganske begrenset innenfor undersøkelsesområdet. Naturtyper etter DN-13 metodikk eller MI er ikke avgrenset.
- Med unntak av marianøkleblom (VU) og gulspurv (VU), er det ikke registrert rødlistearter innenfor undersøkelsesområdet.

- Fremmedartsproblematikken er først og fremst knyttet opp mot forekomsten av rødhyll (SE). Denne arten er ganske tallrik innenfor undersøkelsesområdet. Spredning skjer ved at fugler spiser bærene.
- Området vurderes til å ha en funksjon for vilt, spesielt fugl. Man kan også anta at området har funksjon for en rekke insekter, spesielt sommerfugler, der larvestadiet er på bladverket til spesielt boreale løvtrær. Det forholdsvis store innslaget av død ved, gir dessuten noe potensial for interessante forekomster av vedlevende insekter, spesielt biller.
- I h. t. Naturmangfolloven § 8, 9 og 10 tilfredsstiller undersøkelsen kunnskapsgrunnlaget. Konsekvensene for biologisk mangfold på landskapsnivå er vanskelige å vurdere, men de er isolert sett sannsynligvis små. Samtidig må man se dette i sammenheng med andre planer i kommunen, spesielt annen utbygging i Støttumåsen. Dette er imidlertid vanskelig å vurdere per i dag. Kunnskapsgrunnlaget og sannsynligvis relativt små konsekvenser på landskapsnivå medfører at «føre-var-prinsippet» ikke gjør seg gjeldende i dette tilfellet.

Gitt at området reguleres til utbygging, bør man også la det stå igjen et visst innslag av trær. Marianøkleblomforekomsten bør spares, ved at et areal rundt denne forekomsten får stå ubyggd. Her kan man sannsynligvis også bedre forholdene for denne arten, men dette må utredes nærmere.

4 Referanser

Artsdatabanken. 2018. Fremmedartslista 2018. <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>

Artsdatabanken og GBIF Norge. 2022. Artskart, internettportal for artssøk. <http://artskart.artsdatabanken.no/>

Lønnve, O. J. 2018. Naturverdier i tilknytning til Støttumåsen i Enebakk kommune. BioFokus-notat 2018-31. Stiftelsen BioFokus. Oslo. <http://lager.biofokus.no/biofokus-notat/biofokusnotat2018-31.pdf>

Miljødirektoratet. 2022. Naturbase. <https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>

Solstad, H., Elven, R., Arnesen, G., Eidesen, P. B., Gaarder, G., Hegre, H., Høitomt, T., Mjelde, M. og Pedersen, O. 2021. Karplanter: Vurdering av marianøkleblom *Primula veris* for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/1853>

Stokke, B. G., Dale, S., Jacobsen, K.-O., Lislevand, T., Solvang, R. og Strøm, H. 2021. Fugler: Vurdering av gulspurv *Emberiza citrinella* for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/30020>

Biofokus

– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2022–076
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-111-0

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no